

VERTINIMO, APLINKOSAUGOS ATASKAITŲ TVIRTINIMO IR AUDITO VADOVAS

1. ĮVADAS

Atlikus pirmąjį vertinimą, EMAS reglamentas reikalauja, kad aplinkosaugos vertintojas kartu su organizacija sudarytų ir suderintų vertinimo programą ne ilgesniam kaip 36 mėnesių laikotarpiui. Remiantis EMAS reglamentu, po pirmojo aplinkosaugos ataskaitos patvirtinimo taip pat būtina kasmet atnaujinti informaciją ir patvirtinti bet kokius pasikeitimus, išskyrus esant tam tikroms aplinkybėms. Šiame vadove yra nurodyti konkretūs aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti sudarant vertinimo programą, įskaitant ir išskirtinius atvejus, kai aplinkosaugos ataskaitose pateikta informacija gali būti atnaujinama rečiau nei kartą per metus. Be to, vadove aptariami ir vidaus audito atlikimo dažnumo klausimai.

Šiame vadove vartojamos sąvokos:

Vertinimas (angl. *verification*) – aplinkosaugos vertintojo atliekamas patikrinimas (auditas), kuriuo siekiama įsitikinti, kad organizacijos aplinkos politikos, vadybos sistemos ir audito procedūra ar procedūros atitinka Reglamento (EB) Nr. 761/2001 reikalavimus. Vertinimas atliekamas apsilankant organizacijoje, nagrinėjant jos dokumentus/ įrašus ir apklausiant darbuotojus.

Patvirtinimas (angl. *validation*) – aplinkosaugos vertintojo atliekamas patikrinimas, kuriuo siekiama įsitikinti, kad organizacijos aplinkosaugos ataskaitoje pateikta informacija ir duomenys yra patikimi, įtikimi ir tikslūs ir kad jie atitinka III priedo 3.2. punkte nustatytus reikalavimus.

2. VERTINIMO PROGRAMA

2.1. Reikalavimai

Konsultuodamasis su organizacija aplinkosaugos vertintojas parengia vertinimo programą, užtikrinančią, kad visų EMAS registracijai reikalingų elementų įvertinimas būtų atliktas ne vėliau kaip per 36 mėnesius (V priedo 5.6 punktas).

2.2. Tikslas

Šio reikalavimo tikslas yra užtikrinti organizacijos vadovybę ir suinteresuotas šalis, kad aplinkos politika, vadybos sistema, procedūros, informacija,

duomenys, monitoringas ir matavimai atitinka Reglamento (EB) Nr. 761/2001 reikalavimus.

Nedidelės organizacijos ar mažos įmonės sąvoka*

„Maža įmonė“ yra apibrėžiama kaip įmonė:

- kurioje dirba mažiau negu 50 darbuotojų ir
 - o kurios arba metinė apyvarta neviršija 7 mln. eurų,
 - o arba metinis balansas neviršija 5 mln. eurų,
- ir jeigu vienai įmonei ar įmonių grupei priklauso ne daugiau kaip 25% jos kapitalo arba balsavimo teisę suteikiančių akcijų.

Nuolatinių ryšių palaikymas tarp aplinkosaugos vertintojo ir organizacijos stiprina EMAS dalyvių pasitikėjimą ir pačios sistemos patikimumą. Siekiant užtikrinti nuolatinę organizacijos AVS ir aplinkosaugos veiksmingumo priežiūrą, rekomenduojama vertinimą suplanuoti taip, kad kiekvienais metais būtų įvertinamas trečdalis organizacijos veiklos sričių, t.y. kad visa veikla būtų įvertinta per ne ilgesnį kaip 36 mėnesių laikotarpį. Tai taip pat padėtų aplinkosaugos vertintojui įsitikinti aplinkosaugos ataskaitoje pateikiamos informacijos tikslumu, įtikimumu ir patikimumu.

Tačiau mažų įmonių ir mažų organizacijų atveju (žr. anksčiau pateiktą apibrėžimą) vertinimas gali būti atliktas ir vieno apsilankymo metu. Vertinimo dažnumas yra aplinkosaugos vertintojo ir organizacijos susitarimo reikalingas, tačiau visa sistema turi būti įvertinta mažiausiai kartą per 36 mėnesius.

2.3. Rekomendacijos

Aplinkosaugos vertintojas vertinimo programą parengia ir suderina tik tuomet, kai yra atliktas pirminis visos veiklos įvertinimas ir patvirtinta aplinkosaugos ataskaita. Rengdamas vertinimo programą aplinkosaugos vertintojas turi atsižvelgti į:

* Europos Sąjungoje yra išskiriamos trys smulkaus ir vidutinio verslo įmonių rūšys: mikro, maža ir vidutinė (Vert. past.).

- vidaus audito programos pajėgumą ir patikimumą, įskaitant vidaus audito atlikimo dažnumą;
- AVS sudėtingumą;
- aplinkos politiką;
- organizacijos veiklos, produktų ir paslaugų apimtį, dydį ir pobūdį;
- organizacijos tiesioginių ir netiesioginių aplinkosaugos aspektų (kuriuos ji kontroliuoja arba tikriausiai gali įtakoti) reikšmingumą;
- aplinkosaugos ataskaitoje pateikiamos informacijos ir duomenų valdymo bei paieškos sistemos pajėgumą;
- aplinkosaugos problemų istoriją;
- veiklos sritis, kurioms taikomi aplinkosaugos teisės aktų reikalavimai;
- ankstesnių vertinimų rezultatus;
- organizacijos patirtį laikantis EMAS reikalavimų.

Vertindamas atitikimą EMAS reglamento reikalavimams, aplinkosaugos vertintojas gali išanalizuoti arba organizacijos funkcijas, veiklą, produktus ir paslaugas, arba aplinkosaugos aspektus, kuriuos organizacija tiesiogiai ir (arba) netiesiogiai kontroliuoja ir įtakoja..

Vertinant organizacijas, kurios yra sertifikuotos pagal EN ISO 14001 standartą (ar bet kurią kitą aplinkosaugos standartą), pripažintą laikantis Reglamento (EB) Nr. 761/2001 9 straipsnio 1 dalyje nustatytų procedūrų, turėtų būti vertinami tik tie aspektai, kurių neapima pripažintas standartas. Tokiais atvejais *aplinkosaugos vertintojas, sudarydamas vertinimo programą, turėtų atsižvelgti į EN ISO 14001 priežiūros programą ir, jei įmanoma, stengtis suderinti tikrinimo vizitus*, kad būtų išvengta nereikalingo dubliavimosi ir organizacijos laiko bei pinigų eikvojimo. Nepaisant to, vertinimo veikla skirsis nuo priežiūros vizitų, kurie yra EN ISO 14001 sertifikavimo procedūros dalis. Be kita ko, turės būti vertinami papildomi I priede apibrėžti elementai.

3. APLINKOSAUGOS INFORMACIJOS ATNAUJINIMAS

3.1. Reikalavimai

Reglamento (EB) Nr. 761/2001 3 straipsnio 3 dalies b punkte reikalaujama, kad organizacija, norėdama išlaikyti savo EMAS registraciją, *„pateikia kompetentingai įstaigai kasmet atnaujinamus patvirtintus savo aplinkosaugos ataskaitos duomenis ir juos viešai skelbia. Išlygos dėl duomenų atnaujinimo dažnumo*

gali būti daromos esant Komisijos rekomendacijose numatytoms aplinkybėms, kurios tvirtinamos 14 straipsnio 2 dalyje numatyta tvarka, visų pirma Komisijos rekomendacijoje 96/280/EB¹ nurodytų nedidelių organizacijų ir mažų įmonių atžvilgiu ir tais atvejais, kai aplinkosaugos vadybos sistemoje neįvyksta jokių funkcinių pokyčių“.

III priedo 3.4 punkte dėl visuomenei prieinamos informacijos rengimo nustatyta, kad *„Organizacija kasmet atnaujina 3.2 dalyje nurodytą informaciją, o padarytus pakeitimus patvirtina aplinkosaugos vertintojas. Tam tikrais atvejais, kurie nurodyti Komisijos rekomendacijose (...), informaciją galima atnaujinti kitokių dažnumu.“.*

Tas pats reikalavimas yra pakartojamas V priedo 5.6 punkte, kuriame nurodyta, kad *„(...) Be to, aplinkosaugos vertintojas ne rečiau kaip kartą per 12 mėnesių patvirtina atnaujintą aplinkosaugos ataskaitos medžiagą. Tais atvejais, kurie yra nustatyti Komisijos rekomendacijose (...), informacija gali būti atnaujinama ir kitokių dažnumu.“.*

3.2. Rekomendacijos

Bendru požiūriu, aplinkosaugos ataskaitos informacija turėtų būti atnaujinama kasmet, taip pat kartą per metus turėtų būti patvirtinami pasikeitimai. Tačiau taupant lėšas rekomenduotina aplinkosaugos ataskaitos patvirtinimą susieti su įgyvendinama aplinkosaugos vertinimo programa. Laiko, darbo ir patvirtinimo sąnaudos priklausys nuo informacijos ir duomenų valdymo bei paieškos sistemos, kuri yra naudojama aplinkosaugos ataskaitai parengti, kokybės.

Paprastai duomenys ir informacija apie organizacijos aplinkosaugos veiksmingumą (III priedo 3.2. punkto e papunktis) kasmet keičiasi ir turi būti atnaujinami aplinkosaugos ataskaitoje, nors patvirtinti reikia tik pasikeitimus. Informacijos aplinkosaugos ataskaitoje atnaujinimas nereikalauja kasmet publikuoti naują aplinkosaugos ataskaitos redakciją, – tiesiog reikia užtikrinti, kad atnaujinta informacija būtų viešai prieinama. EMAS tikslas yra skatinti patikimos informacijos apie aplinkosaugos veiksmingumo pokyčius viešą paskelbimą. Pvz., galima parengti atskirą aplinkosaugos ataskaitą arba įtraukti šią informaciją į kitas ataskaitas – atspausdintas arba pateikiamas Internete (žr. atskirą Europos Komisijos parengtą aplinkosaugos ataskaitų rengimo vadovą, pateiktą Komisijos Rekomendacijos 2001/680/EB² I

¹ OL L 107, 1996 04 30, p. 4.

² OJ L 247, 2001 09 17, p. 3.

priede).

Nors atnaujinant mažų įmonių ir nedidelių organizacijų informaciją ir taip nėra būtina parengti didelės apimties ir daug kainuojančio, ant brangaus popieriaus atspausdinto dokumento, Reglamentas (EB) Nr. 761/2001 leidžia mažoms įmonėms ir nedidelėms organizacijoms informaciją atnaujinti ir patvirtinti rečiau negu nustatyta. Nuo reikalavimo kasmet patvirtinti atnaujintą informaciją yra atleidžiamos tik minėtos organizacijos (žr. žemiau pateiktus pavyzdžius), išskyrus tais atvejais, jeigu:

- jų veikla, produktai ar paslaugos kelia didelį pavojų aplinkai;
- įvyksta svarbių pasikeitimų jų aplinkosaugos vadybos sistemoje;
- jų veiklai, produktams ar paslaugoms yra taikomi griežti teisiniai reikalavimai;
- jos turi svarbių vietinės reikšmės problemų.

Išvardintais atvejais aplinkosaugos vertintojas turi pareikalauti, kad aplinkosaugos ataskaitoje teikiama informacija būtų atnaujinama kasmet.

Jeigu aplinkosaugos ataskaita nėra atnaujinama kasmet, tai turi būti atlikta per ne ilgesnį kaip 36 mėnesių laikotarpį.

• Nedidelės kepyklos• Vaikų darželiai• Atskira nedidelė parduotuvė

3.3. Ištraukų iš aplinkosaugos ataskaitos tvirtinimas

Organizacijos gali pageidauti naudoti ištraukas iš savo aplinkosaugos ataskaitų kartu su EMAS emblema, pavyzdžiui:

- teikdamos patvirtintą informaciją apie išmetamus teršalus aplinkosaugos priežiūros institucijoms;
- teikdamos informaciją apie išmetamo CO₂ kiekį pagal nacionalines klimato kaitos mažinimo programas;
- vykdydamos teisės aktų reikalavimus dėl informacijos apie aplinkos apsaugą viešo paskelbimo akcininkams ir pensijų fondams.

Naudojant emblema kartu su ištraukomis, leidžiama naudoti informaciją tik iš paskutinės patvirtintos aplinkosaugos ataskaitos. Naudojamos ištraukos taip pat privalo atitikti III priedo 3.5

punkto a–f papunkčių reikalavimus, t.y. jos turi būti aktualios, reikšmingos ir neklaidinančios.

Kartu su EMAS emblema naudojamos aplinkosaugos ataskaitos ištraukos privalo būti tvirtinamos atskirai. Laiko, darbo ir finansinių sąnaudų galima sutaupyti iš anksto pasirenkant planuojamas naudoti ištraukas ir patvirtinant jas tuo pat metu kaip ir ataskaita.

Informacija apie emblemos naudojimą pateikiama „EMAS emblemos naudojimo vadove“.

4. AUDITO DAŽNUMAS

4.1. Reikalavimai

II priedo 2.9 punkte dėl audito dažnumo yra nustatyta, kad „Bet kurios veiklos tikrinimo dažnumas priklauso nuo:

- *veiklos pobūdžio, apimties ir sudėtingumo;*
- *poveikio aplinkai reikšmingumo;*
- *kiekvieno ankstesnio audito metu nustatytų problemų reikšmės ir aktualumo;*
- *aplinkosauginių sunkumų atsiradimo istorijos.*

Organizacija parengia savo audito programą ir nustato audito vykdymo dažnumą, atsižvelgdama į Komisijos rekomendacijas (...)”.

4.2. Tikslas

Parengta audito programa turi pateikti tokią informaciją, kuria naudodamasi vadovybė galėtų analizuoti organizacijos aplinkosaugos veiksmingumą ir aplinkosaugos vadybos sistemos efektyvumą bei įrodyti, kad aplinkosauginiai aspektai yra kontroliuojami. Be to, remdamasis audito programa, aplinkosaugos vertintojas parengia ir suderina organizacijos vertinimo programą bei nustato apsilankymų organizacijoje dažnumą.

4.3. Rekomendacijos

Gera audito programa turėtų būti skirta audituoti tokią veiklą, produktus ar paslaugas, kurios sukelia arba gali sukelti reikšmingiausią poveikį aplinkai dažniau negu kita veikla, produktai ar paslaugos, kurių poveikis yra mažiau reikšmingas. Auditas turėtų būti vykdomas ne rečiau kaip kartą per metus, kadangi tai padėtų parodyti organizacijos vadovybei ir aplinkosaugos vertintojui, kad organizacija kontroliuoja savo reikšmingus aplinkosaugos aspektus.